

I. တၢ်ကတိၤလၢညါ

ပုၤကိးဂၤဒဲးအိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢကက့ၤကဒါက့ၤဆူအထံအကီၢ်ဒၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်အံၤဘၣ်တၢ်ပၣ်နီၣ်အိၣ်လၢပၣ်ခိၣ်ဒီးဘၣ်ပုၤပၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ဒီးပုၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲဖိအတၢ်သိၣ်တၢ်သီအပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢတၢ်က့ၤကဒါက့ၤမ့ၢ်နီၣ်ကစၢ်အတၢ်က့ၤကဒါက့ၤလၢဟဲအိၣ်ထီၣ်ဒၣ်အသးလၢသ့ၣ်ကံၢ်သးလဲအပူၤဒီးမ့ၢ်တၢ်ဘျါရဲၣ်အဂၢၢ်အကျါန့ၣ်လီၤ.¹

နီၣ်ကစၢ်တၢ်သးအိၣ်အတၢ်က့ၤကဒါက့ၤမ့ၢ်ဝဲ-

- ၁) တၢ်က့ၤကဒါက့ၤဆူပုၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲဖိအနီၣ်ကစၢ်အထံအကီၢ်ဒၣ်
- ၂) ဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢတၢ်သဘျုးဒီးတၢ်ဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျါတၢ်ကစီၣ်လၢကဆၢတဲၣ်တၢ်အဂီၢ်
- ၃) ကဘၣ်မ့ၢ်တၢ်အိၣ်သးလၢအိၣ်ဒီးတၢ်ပူၤတၢ်ဖျဲးဒီးတၢ်သူးသ့ၣ်လၢကပီၤအပူၤန့ၣ်လီၤ.

လၢခံကတၢ်နီၣ်ကစၢ်တၢ်သးအိၣ်တၢ်က့ၤကဒါက့ၤတၢ်ပညိၣ်ဖိတၢ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်ဘျီသီမၤဂ့ၢ်ထီၣ်က့ၤဒီးကလုာ်တၢ်ဒီးသးလၢလၢပုၤပုၤလၢပုၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲဖိလၢအက့ၤကဒါက့ၤတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကွဲးအသး(တၢ်ကွဲးနီၣ်ကွဲးယါ)အံၤပၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျါလီၤတၢ်လီၤဆဲးလၢအဘၣ်ယးဒီးနီၣ်ကစၢ်တၢ်သးအိၣ်အတၢ်က့ၤကဒါက့ၤအတၢ်ပနီၣ်ဒီးတၢ်က့ၤကဒါက့ၤအကလုာ်ကလုာ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤတီၢ်ပၣ်ဝဲလၢကထဲးဂံၢ်ထဲးဘါမၤန့ၢ်ဝဲတၢ်နၢ်ပၢ်တမံၤယီၤခီဖျိတၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်အခိၣ်သ့ၣ်လၢပုၤမၤတၢ်ဘၣ်ယးဒီးပုၤပၣ်ခိၣ်ဖိအခွဲးအယၢ်အကျါဒၣ်ဝဲဒ်သီးဒီးအတၢ်ပၣ်ယုာ်ပၣ်ဂီၢ်လၢတၢ်မၤစၢၤကီၢ်ပယီၤအပုၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲဖိလၢအအိၣ်လၢကီၢ်ကီၢ်တဲၣ်အပူၤတဖၣ်အတၢ်က့ၤကဒါက့ၤအပူၤဒီးအတၢ်က့ၤအိၣ်က့ၤဆိးဟ်ဖျိယါယုာ်က့ၤအသးလၢခါလၢကဟဲဆူညါအကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.

II. နီၣ်ကစၢ်တၢ်သးအိၣ်အတၢ်က့ၤကဒါက့ၤအတၢ်ပနီၣ်

➤ သဘျုးလၢကယုထၢတၢ် - နီၣ်ကစၢ်တၢ်သးအိၣ်အတၢ်က့ၤကဒါက့ၤအံၤလိာ်ဘၣ်ခဲဒၣ်လၢပုၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲဖိသ့ၣ်တဖၣ်ကအိၣ်ဒီးတၢ်သဘျုးလၢကယုထၢက့ၤမ့ၢ်တမ့ၢ်တယုထၢက့ၤ,ဒီးကယုထၢက့ၤဝဲဒၣ်အဆၢကတီၢ်ဖဲလဲၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢနီၣ်ကစၢ်တၢ်သးအိၣ်အတၢ်က့ၤကဒါက့ၤအဂီၢ်ကြၢၤဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢပုၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲဖိအနီၣ်ကစၢ်ဒၣ်သဘျုးလၢကပၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်မိၣ်န့ၢ်သးလီၤဒီးနီၣ်တဂၤဒၣ်ဝဲစ့ၣ်စ့ၣ်အတၢ်ဆၢတဲၣ်န့ၣ်လီၤ.

- သဘျုးလၢကယုထၢတၢ်အံၤပၣ်ဖျါထီၣ်က့ၤဝဲအိၣ်ပညိၣ်လၢပုၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲဖိကမၤတၢ်ဆၢတဲၣ်လၢတအိၣ်ဒီးတၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤန့ၢ်,တၢ်မၤဆူၣ်မၤစိးခီဖျိတၢ်က့ၤကဒါက့ၤအဂီၢ်ဘၣ်န့ၣ်

¹ The General Assembly Resolution which adopted UNHCR's Statute calls upon governments to co-operate with the High Commissioner in the performance of his or her functions by, inter alia, "assisting the High Commissioner in his efforts to promote the voluntary repatriation of refugees".

လီ၊ ပုမသကိးတတဖ်အတဟူးတၢ်ဂဲၤမ့ၢ်တၢ်ကတြီဆၢတၢ်မၤထီၣ်ဒါနီၣ်ခိက့ၢ်ဂီၤမ့ၢ်
ဂ့ၤ, တၢ်လၢအဘၣ်ထွဲဒီးသးပိညါဂ့ၢ်ဝီမ့ၢ်ဂ့ၤ, ဘၣ်ဃးတၢ်ရဲလိာ်မၤသကိးတၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, လၢအ
ဘၣ်ဃးဒီးနီၣ်ခိနီၣ်ခိအတၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤနၢၤမ့တမ့ၢ်တၢ်မၤဆူၣ်မၤစိးလၢအမၤဆူၣ်ပုၤဘၣ်ကီ
ဘၣ်ခဲဖိလၢတၢ်ကက့ၤကဒါက့ၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

- လၢတၢ်အိၣ်သးတနီၤနီၤအပူၤဟံၣ်ဖိယိဖိမ့တမ့ၢ်ပုၤတတၢ်အိၣ်ဒီးအမူအဒါလၢဒိၣ်န့ၣ်ဒီးအန့ၢ်
တက့ၢ်လၢကမၤဝဲနီၣ်တက့ၢ်စုၣ်စုၣ်အတၢ်ဆၢတၢ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ဂ့ၢ်အံၤအဂီၢ်အလီၢ်တ
အိၣ်လၢကဘၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဆၢတၢ်လၢတအိၣ်ဒီးနီၣ်ကစၢ်အသးအိၣ်လၢတၢ်ကက့ၤကဒါ
က့ၤအဂီၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.
- ခိဖျိတၢ်အိၣ်သးဒ်သိးအံၤအကတီၢ်, ဘၣ်ကီဘၣ်ခဲဘိမ့ၢ်စၢ်ဖိၣ်ကရၢဒီးပုၤမၤသကိးတၢ်သ့ၣ်
တဖ်ကဘၣ်မၤလီၤတၢ်ဝဲလၢဟံၣ်ဖိယိဖိအပူၤမ့တမ့ၢ်ပုၤတတၢ်အပူၤပုၤလၢတအိၣ်ဒီးက့ၤက
ဒါက့ၤဒ်အမ့ၢ်နီၣ်ကစၢ်အတၢ်သးအိၣ်အယိသ့ၣ်တဖ်, ယုထၢဝဲလၢတက့ၤဘၣ်ကသ့အဂီၢ်
ဒီးတၢ်ကတိၤပျံၤကတိၤဖုးအဝဲသ့ၣ်မ့တမ့ၢ်တၢ်ဆိၣ်သနံးအဝဲသ့ၣ်လၢတလၢကွံာ်အခးသုတ
အိၣ်တဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

➤ **တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢတၢ်ဒုးသ့ၣ်ညါဒ်သိးကယုထၢတၢ်**–နီၣ်ကစၢ်တၢ်သးအိၣ်အတၢ်ကက့ၤကဒါက့ၤအ
တၢ်ပနီၣ်အံၤလိာ်ဘၣ်စုၢ်ကိးဝဲလၢပုၤဘၣ်ကီဘၣ်ခဲသ့ၣ်တဖ်တၢ်ကဒုးသ့ၣ်ညါအဝဲသ့ၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်
ကျိၤတၢ်ကစီၣ်လၢကယုထၢတၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အဒိ– တၢ်ယုထၢဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢတၢ်ကစီၣ်
ဘၣ်ထွဲဘၣ်ဃးဒီးနီၣ်ကစၢ်ထံလီၢ်ကီၢ်ပူၤအတၢ်အိၣ်သးဒီးတၢ်ကစီၣ်လၢတၢ်န့ၣ်န့ၣ်အီၤသ့တဖ်အဖိ
ခိၣ်န့ၣ်လီၤ.

- တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတၢ်ကစီၣ်လၢတၢ်လိာ်ဘၣ်အီၤတဖ်ကြၢးမ့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတၢ်ကစီၣ်လၢတၢ်
န့ၣ်န့ၣ်အီၤသ့,တၢ်ကစီၣ်လၢအဘၣ်ထွဲဘၣ်ဃးဝဲဒၣ်ဒီးမ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤတၢ်အိၣ်သးဖဲထံကီၢ်
တဘျီလၢတၢ်ကက့ၤအဒါက့ၤအပူၤ,ပၣ်ယုာ်ဒီးတၢ်ဂ့ၢ်ထီၣ်ပသီထီၣ်လၢအိၣ်ထီၣ်ဝဲစးထီၣ်
လၢတၢ်ယုာ်မ့ၢ်ဖျိးဒီးတၢ်ကစီၣ်ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ဘၣ်ယုာ်မ့ၢ်ဖျိးအတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ,ဒီးထံလီၢ်
ကီၢ်ပူၤဒီးဟီၣ်ကဝီၤလၢတၢ်ကက့ၤကဒါက့ၤအပူၤတၢ်ဟ့ၣ်တၢ်မၤစၢၤအသနၢၣ်လၢအိၣ်ထီၣ်
သ့ၣ်တဖ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢတၢ်ကယုထၢဝဲဒၣ်လၢကက့ၤကဒါက့ၤမ့တမ့ၢ်တက့ၤကဒါ
က့ၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ.တၢ်ကက့ၤကဒါက့ၤအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအတၢ်မၤစၢၤလၢတၢ်ဝဲစီၣ်တီဆုၢ်တၢ်စုၢ်
ကိးမ့ၢ်တၢ်အမိၢ်ပုၤတမံၤလၢတၢ်ကဘၣ်ဒုးသ့ၣ်ညါဒ်သိးတၢ်ကယုထၢအီၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

➤ **နီၣ်ကစၢ်တၢ်သးအိၣ်အတၢ်ကက့ၤကဒါက့ၤလၢတၢ်ပူၤတၢ်ဖျိးအပူၤပၣ်ယုာ်စုၢ်ကိးဒီးနီၣ်ခိနီၣ်ခိ, သဲစးတၢ်
ဘျၢ** ဒီးတၢ်အုၣ်ကီၤသးလၢတၢ်ဖိတၢ်လံၤတၢ်ပိးတၢ်လီၤန့ၣ်လီၤ.

- **နီၣ်ခိနီၣ်ခိအတၢ်ပူၤဖျိး** – လၢတၢ်ဂ့ၢ်အံၤပၣ်ယုာ်ဝဲဒၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢကအိၣ်မူဘၣ်အဂီၢ်,
တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢကမၤတၢ်လၢတၢ်သဘျၢအပူၤဒီးအိၣ်ဒီးတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢ,တၢ်ဒီသဒါခိဖျိတၢ်
မၤအၢမၤသီလၢတအိၣ်ဒီးသ့ၣ်ကညီၤသးကညီၤ,တၢ်မၤစၢၤလီၤတၢ်သူးသ့ၣ်လၢကဝီၤတအိၣ်
ဘၣ်သ့ၣ်တဖ်န့ၣ်လီၤ.တၢ်ခဲလၢာ်လၢအကြၢးဝဲဘၣ်ဝဲလၢတၢ်ယၢၤထီၣ်အီၤသ့ၣ်တဖ်အံၤ
ကြၢးလၢတၢ်ကဟံထီၣ်ဖိထီၣ်အီၤခိဖျိထံကီၢ်ပဒိၣ်ပပုၤသ့ၣ်တဖ်ဒ်သိးကဟ့ၣ်တၢ်အုၣ်ကီၤ

သးလၢပှၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲဖိသ့ၣ်တဖၣ်ကဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ဒီးသဒၢအီၤလၢတၢ်မၤအၢမၤသီဒီးတၢ်ကတိၤပျံၤကတိၤဖုးလၢအဝဲသ့ၣ်တဖၣ်နီၣ်ခိၣ်ခိၣ်တၢ်ပူၤဖျဲးခံမံၤခံကလုာ်လၢၣ်ဖဲလၢအတၢ်က့ၤကျဲအပူၤဒီးတၢ်က့ၤအိၣ်ဆိးကဒါက့ၤဟီၣ်ကဝီၤဖဲနီၣ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲထံလီၤကီၢ်ပူၤအပူၤန့ၣ်လီၤ.

- **သဲစးတၢ်ဘျၢအတၢ်ပူၤဖျဲး** –တၢ်အဝဲအံၤပၣ်ယုာ်ဝဲဒၣ်ဒီးတၢ်တက့ၢ်ဒိၣ်ဆံးအါစ့ၤတၢ်ဘၣ်, သ့ၣ်မံသးမုၢ်ဒီးတၢ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢအဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ဟံပနီၣ်ထံဖိကီၢ်ဖိဒီး/မ့တမ့ၢ်ဟီၣ်ကဝီၤတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၤလၢကအိၣ်ဘၣ်,တၢ်ဟံပနီၣ်ကမျၢၢ်အတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်တဖၣ်ဒီးတၢ်ဒီးန့ၣ်ဘၣ်ထံကီၢ်အပတီၢ်တၢ်ဒီးသဒၢအကျိၤအကျဲသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဟီၣ်ခိၣ်ခိၣ်ဘၣ်အပူၤတဝၢဟံပနီၣ်ဝဲလၢတၢ်လၢဘၣ်တၢ်ယၢၤထီၣ်အီၤနီၤနီၤအံၤအိၣ်ထီၣ်အသးသ့ဝဲဖဲတၢ်က့ၤကဒါက့ၤအိၣ်ထီၣ်အသးဝံၤအလီၤခံဒီးဖဲလၢတၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်သ့ၣ်လၢအဘၣ်ထွဲလီၤအသးဒီးသဲစးတၢ်ဘျၢအတၢ်ပူၤဖျဲးမ့ၢ်တအိၣ်ဝဲလၢလၢပဲၤပဲၤဒၣ်လဲာ်တၢ်က့ၤကဒါက့ၤအံၤအိၣ်ထီၣ်အသးသ့ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.²
- **တၢ်န့ၢ်ပၤဘၣ်လၢအိၣ်ဒီးတၢ်အုၣ်ကီၤသးတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢ**–တၢ်အံၤပၣ်ယုာ်ဝဲဒၣ်ဒီးတၢ်ဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤလၢဂံၢ်ခိၣ်ထံးဂ့ၢ်ဝီၤ,မုၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢအခွဲးအယၢ်တဖၣ်လၢတၢ်ကဟ့ၣ်ပှၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲဖိလၢအက့ၤကဒါက့ၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်ယုာ်ဒီးတၢ်ပီးတၢ်လီတၢ်တိစၢၤမၤစၢၤ, တၢ်မၤဂ့ၢ်ထီၣ်ဂံၢ်ခိၣ်ထံးပှၤတဝၢအတၢ်မၤစၢၤလီၤဆီဒၣ်တၢ်ဖဲတၢ်က့ၤကဒါက့ၤစးထီၣ်ကဲထီၣ်အသးအခိၣ်ထံး,ဖဲတၢ်က့ၤကဒါက့ၤဒိၣ်ဒိမုၢ်မုၢ်အတၢ်ဟူးတၢ်ဂၤတဖၣ်,တၢ်မၤသကိးတၢ်ဒီးပဒိၣ်လၢနီၣ်ကစၢ်ထံကီၢ်ဒၣ်ဝဲထံလီၤကီၢ်ပူၤဒီးတၢ်ဂ့ၢ်ထီၣ်ပသီထီၣ်အဂီၢ်ပှၤမၤသကိးတၢ်ဒီးသိးကဒုးပၣ်ယုာ်ပှၤက့ၤကဒါက့ၤသ့ၣ်တဖၣ်ဒီးဟီၣ်ကဝီၤလၢအဝဲသ့ၣ်ကက့ၤကဒါက့ၤတဖၣ်ဖဲတၢ်ဂ့ၢ်ထီၣ်ပသီထီၣ်အတၢ်တိကျဲၤလၢအယံာ်ဝဲထၢဝဲတဖၣ်အံၤအပူၤန့ၣ်လီၤ.ပှၤလၢအက့ၤကဒါက့ၤသ့ၣ်တဖၣ်ကဘၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤလၢအမ့ၢ်တၢ်ထဲသိးတုၤသိးထံဖိကီၢ်ဖိအဂ့ၢ်အဂၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

➤ နီၣ်ကစၢ်တၢ်သးအိၣ်အတၢ်က့ၤကဒါက့ၤအံၤကဘၣ်လၢပဲၤဝဲဒီး**တၢ်သူးသ့ၣ်လၢကပီၤ**စ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ.

- တၢ်သူးသ့ၣ်လၢကပီၤအံၤန့ၣ်ဆၢၣ်အသိးအိၣ်ဝဲလၢပှၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိအနီၣ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲအပူၤဒီးဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢတၢ်ဆိကမိၣ်တၢ်ဟံသ့ၣ်ဟံသးလၢတၢ်ကဟံကဲဝဲဒၣ်ပှၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိန့ၣ်လီၤ.နီၣ်ကစၢ်တၢ်သးအိၣ်က့ၤကဒါက့ၤဒီးတၢ်က့ၤကဒါက့ၤလၢအပူၤဖျဲးအံၤမ့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်သ့ၣ်လၢကသ့ၣ်ထီၣ်တၢ်န့ၣ်တုၤလီၤတီၤလီၤလၢတၢ်သူးသ့ၣ်လၢကပီၤလီၤတံၢ်လီၤဆဲးလၢတၢ်က့ၤကဒါက့ၤအပူၤန့ၣ်လီၤ.တၢ်ဂ့ၢ်မိၢ်ပှၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤမ့ၢ်တၢ်လၢအမၤလၢထီၣ်ပှၤထီၣ်သကိးတၢ်,ဒီးထဲဒၣ်လၢတၢ်ဂ့ၢ်မိၢ်ပှၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤမ့ၢ်မၤအသးတပူၤယီၤန့ၣ်ဒီးတၢ်ထံၣ်န့ၢ်တၢ်လၢတၢ်ပှၤသ့ဝဲန့ၣ်လီၤ.
- တၢ်အံၤပၣ်ယုာ်ဝဲဒၣ်ဒီးတၢ်တိစၢၤမၤစၢၤလၢပှၤက့ၤကဒါက့ၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်ဒီးသိးအဝဲသ့ၣ်ကဒီးန့ၢ်ဘၣ်ပှၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိအခွဲးအယၢ်ဖဲအဝဲသ့ၣ်နီၣ်ကစၢ်ထံလီၤကီၢ်ပူၤဒၣ်ဝဲဒီးလီၤဆီဒၣ်တၢ်ဂ့ၢ်လၢအဘၣ်ထွဲဒီးဂ့ၢ်ဝီၤ(တၢ်ရဲလီၢ်မုၢ်လီၢ်)ဒီးအိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢတၢ်စံၣ်ညီၣ်ပီတု

² UNHCR Executive Committee Conclusion on Legal Safety in the Context of Voluntary Repatriation of Refugees; No 101 (I.V) – 2004

ဒ်အမှတ်ထဲသိးတုသိးဒီးတၢ်ကဒီသဒၣ်ဒ်သိးတၢ်သုတမၤလီၤပှၤအသူးသုၣ်လၢကပီၤ တဂ့ၤန့ၣ်လီၤ. ဒီးသန့ၤထီၣ်အသးလၢအဝဲသုၣ်အသးန့ၣ်,မုၢ်ခွါမ့တမ့ၢ်အတၢ်စံၣ်စီၤဂံၢ်ထံး (background)အံၤအဖီခိၣ်တၢ်ကြးအၢၣ်လီၤတူၢ်လိာ်လၢ,နီၢ်တဂၤစုၣ်စုၣ်ကအိၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲ ဒ်ဒီးအဝဲသုၣ်အနီၢ်ကစၢ်အတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤမ့တမ့ၢ်အတၢ်လိာ်ဘၣ်လီၤလီၤဆီဆီသုၣ်တဖၣ် လၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်ကဒါက့ၤတၢ်ဂ့ၢ်ကိသုၣ်လၢအဝဲသုၣ်အတၢ်ဒီးန့ၢ်ဘၣ်ပှၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိအတၢ် ခွဲးတၢ်ဒီးအတၢ်က့ၤကဒါက့ၤလၢအိၣ်ဒီးတၢ်အသူးအသုၣ်လၢကပီၤအဂီၢ်အံၤန့ၣ်လီၤ.

III. နီၢ်ကစၢ်တၢ်သးအိၣ်အတၢ်က့ၤကဒါက့ၤအကလုာ်အလုာ်

နီၢ်ကစၢ်ဒဲတၢ်သးအိၣ် အတၢ်က့ၤကဒါက့ၤအံၤအိၣ်ထီၣ်အသးသုၣ်ဒ်ခိဖျိ“တၢ်ဟဲကဲထီၣ်ဒဲဝဲ အသး”မ့တမ့ၢ် “တၢ်ရဲၣ်ကျဲၤန့ၣ်ဝဲ”န့ၣ်လီၤ. တၢ်က့ၤကဒါက့ၤလၢအဟဲကဲထီၣ်ဒဲဝဲအသးအံၤအိၣ် ထီၣ်အသးသုၣ်ဒ်ဖဲလၢပှၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲဖိသုၣ်တဖၣ်ကက့ၤကဒါက့ၤဒ်အဝဲသုၣ်အသးအိၣ်ထီၣ်ဒီး က့ၤဒဲဝဲ,ပၣ်ယုာ်ဒီးပှၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲဖိအနီၢ်ကစၢ်ဒဲဝဲအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤန့ၣ်လီၤ. နီၢ်ကစၢ်ဒဲတၢ် သးအိၣ်အတၢ်က့ၤကဒါက့ၤအကျဲလီၤဆီအဂၤတဘိမ့ၢ်ဘၣ်ကိဘၣ်ခဲဘိမ့ၢ်စၢ်ဖျိကရၢဒီးပှၤမၤသ ကိးတၢ်အဂၤအဂၤတဖၣ်ရဲၣ်ကျဲၤတၢ်က့ၤအံၤသုၣ်ခိဖျိလၢတၢ်ဆီၣ်ထွဲမၤစၢၤတၢ်ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါ ဟ့ၣ်သဆၣ်ထီၣ်တၢ်အတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအက့ၢ်အဂီၢ်အသိးန့ၣ်လီၤ.

➤ တၢ်က့ၤကဒါက့ၤဆူနီၢ်ကစၢ်ဒဲဝဲအထံအကီၢ်လၢဟဲအိၣ်ထီၣ်အသးဒဲဝဲလုာ်လၢအိၣ်အသိး

- တၢ်က့ၤကဒါက့ၤဆူနီၢ်ကစၢ်ဒဲဝဲအထံအကီၢ်လၢဟဲအိၣ်ထီၣ်အသးဒဲဝဲလုာ်လၢအိၣ်အ သိးအံၤဘၣ်တၢ်ရဲၣ်ကျဲၤအီၤခိဖျိပှၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲဖိလၢအက့ၤကဒါက့ၤတဖၣ်အနီၢ်ကစၢ်ဒဲ ဝဲန့ၣ်လီၤ. ပှၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲဖိတဖၣ်ဒီးသန့ၤထီၣ်အသးလၢအနီၢ်ကစၢ်ဒဲဝဲအတၢ်မၤစၢၤ လီၤအသးဒဲဝဲ,လၢကဒီးသန့ၤထီၣ်အသးလၢဘၣ်ကိဘၣ်ခဲဘိမ့ၢ်စၢ်ဖျိကရၢဒီးအပှၤဘၣ် ထွဲမၤသကိးတၢ်တဖၣ်အလီၢ်န့ၣ်လီၤ.ပှၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲဖိတနီၤနီၤက့ၤကဒါက့ၤဆူအဝဲသုၣ် အထံအကီၢ်တၢ်လီၢ်အိၣ်ဆိးထူလံၤအလီၢ်လၢတၢ်ဆၢကတီၢ်ဖုၣ်ကိာ်အကတီၢ်ဒ်သိးကက့ၤသ မံသမိးကွၢ်အဝဲသုၣ်အတၢ်စုၤလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်တဖၣ်ဒီးသမံသမိးကွၢ်တၢ်အိၣ်သးဖဲအထံအကီၢ်တၢ် လီၢ်အိၣ်ဆိးထူလံၤအလီၢ်ဒ်သိးအဝဲသုၣ်ကမၤတၢ်ဆၢတၢ်မ့ၢ်အဝဲသုၣ်ဒီးအပှၤဟံၣ်ဖိယီဖိ အိၣ်တုာ်ဖဲထံကီၢ်ဟ့ၣ်တၢ်အိၣ်ကဒုအလီၢ်တဖၣ်ကက့ၤကဒါက့ၤမ့တမ့ၢ်တက့ၤကဒါက့ၤဘၣ် လဲၣ်န့ၣ်လီၤ.ပှၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲဖိလၢအဂၤတဖၣ်,ယုာ်ဒီးအပှၤဟံၣ်ဖိယီဖိဒီးအတၢ်ဖိတၢ်လံၤ တၢ်ပိးတၢ်လီၤတဖၣ်,က့ၤကဒါက့ၤဝဲဒ်ဆူအထံအကီၢ်တၢ်လီၢ်အိၣ်ဆိးထူလံၤအလီၢ်လၢတၢ် ဆၢကတီၢ်ဖးယံာ်အတီၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ.
- တၢ်က့ၤကဒါက့ၤဆူနီၢ်ကစၢ်အထံအကီၢ်ဒဲဝဲအံၤဟဲအိၣ်ထီၣ်အသးတပူၤယီဒီးတၢ်က့ၤက ဒါက့ၤဆူနီၢ်ကစၢ်အထံအကီၢ်ဒဲဝဲလၢအိၣ်ဒီးတၢ်ဆီၣ်ထွဲမၤစၢၤအံၤသုၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးတၢ်က့ၤ လၢဟဲအိၣ်ထီၣ်အသးဒဲဝဲလုာ်လၢအိၣ်အသိးအံၤတပတုာ်ကွၢ်ဝဲဒ်ဖဲလၢတၢ်က့ၤလၢ အိၣ်ဒီးတၢ်ဆီၣ်ထွဲမၤစၢၤအံၤစးထီၣ်အသးအကတီၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

- ဘဉ်ကီဘဉ်ခဲဘီမုၢ်စၢ်ဖျိၣ်ကရၢတူၢ်လိာ်ပာ်ပနီၣ်ဝဲတၢ်အကါဒိၣ်ဘဉ်ဃးတၢ်က့ၤကဒါက့ၤလၢ ဟဲအိၣ်ထီၣ်အသးဒၣ်ဝဲဒ်လုာ်လၢအိၣ်ဝဲအသိး,လၢပုၤတဂၤစုၣ်စုၣ်မုၢ်ဂ့ၤပုၤဒီဖုဒီကရၢမုၢ်ဂ့ၤ အဂီၢ်အံၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲပုၤဘဉ်ကီဘဉ်ခဲဖိတဖၣ်က့ၤကဒါက့ၤလၢအနီၢ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲအသးဒ် လုာ်လၢအိၣ်ဝဲအသိးအခါ,ဘဉ်ကီဘဉ်ခဲဘီမုၢ်စၢ်ဖျိၣ်ကရၢကယုၤန့ၣ်ပာ်ဝဲတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဘဉ် ဃးပုၤဘဉ်ကီဘဉ်ခဲဖိအတၢ်ယုၤထၢက့ၤအဂ့ၢ်တဖၣ်အံၤယုၤဒီးဘဉ်ကီဘဉ်ခဲဘီမုၢ်စၢ်ဖျိၣ်က ရၢအတၢ်ထံၣ်ဘဉ်ဃးတၢ်ပာ်ဂၢ်ပာ်ကျၢၤတၢ်ထံၣ်အတၢ်ကီၣ်, ဒီးတၢ်န့ၣ်လီၤပာ်ယုၤတၢ်ဒီးတၢ် န့ၣ်လီၤကျဲၤယုၤကျဲၤဖိးတၢ်အပတီၢ်ဖဲသန့ၣ်အကါဒိၣ်လၢကြးဝဲဘဉ်ဝဲတဖၣ်အပူၤဒီးတၢ်ဘဉ် ထွဲခိဆၢလိာ်အသးယၢ်ခိယၢ်ခိဒီးခိၣ်န့ၣ်ဘဉ်ထွဲဖဲထံကီၢ်ဟ့ၣ်လီၤအိၣ်ကဒုဒီးထံကီၢ်တၢ်လီၤ အိၣ်ဆိးထူလံၤအပူၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

➤ တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢ်နီၢ်ကစၢ်တၢ်သးအိၣ်အတၢ်က့ၤကဒါက့ၤ

- တၢ်က့ၤအဝဲအံၤအိၣ်ထီၣ်ဝဲသ့ဖဲလၢပုၤဘဉ်ကီဘဉ်ခဲဖိတဖၣ်ပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲအတၢ်မိၣ်န့ၣ်သးလီၤ လၢကက့ၤကဒါက့ၤဆူအထံအကီၢ်ဒၣ်ဝဲဒီးဖဲလၢတၢ်အိၣ်သးဖဲထံကီၢ်တၢ်လီၤအိၣ်ဆိးထူလံၤ အပူၤအံၤဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါအဝဲသ့ၣ်လၢကက့ၤကဒါက့ၤဆူအထံအကီၢ်ဒၣ်ဝဲယုၤဒီးတၢ်အိၣ် ဒီးတၢ်ဘဉ်တၢ်ဘၢလၢနီၢ်ခိ,ဖိးသဲစးဒီး တၢ်န့ၣ်ပာ်ဘဉ်လၢအိၣ်ဒီးတၢ်အုၣ်ကီၤသးတၢ်ဘဉ်တၢ် ဘၢလၢအကြးဝဲဘဉ်ဝဲတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အိၣ်သးလၢဘဉ်ကီဘဉ်ခဲဘီမုၢ်စၢ်ဖျိၣ်ကရၢလိာ် ဘဉ်ဝဲလၢကဆိၣ်ထွဲဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါတၢ်က့ၤအဂီၢ်အံၤမုၢ်တလၢထီၣ်ပွဲၤထီၣ်ဝဲခဲလၢဘဉ်ဆၣ် တၢ်က့ၤအံၤအိၣ်ထီၣ်ဝဲသ့န့ၣ်လီၤ.
- တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢ်နီၢ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲတၢ်သးအိၣ်အတၢ်က့ၤကဒါက့ၤအံၤဘဉ်သ့ၣ်သ့ၣ်ဘဉ်ထွဲ လိာ်အသးဒီးပုၤတဂၤစုၣ်စုၣ်မုၢ်ဂ့ၤပုၤဒီဖုဒီကရၢမုၢ်ဂ့ၤသ့ဝဲန့ၣ်လီၤ.
- ဒ်တၢ်အိၣ်သးဖဲထံကီၢ်တၢ်လီၤအိၣ်ဆိးထူလံၤအပူၤဟဲဂ့ၤထီၣ်ဝဲအသိးဘဉ်ကီဘဉ်ခဲဘီမုၢ်စၢ် ဖျိၣ်ကရၢကဆိကမိၣ်မၤဒိၣ်ထီၣ်လဲၤထီၣ်ဝဲဒၣ်တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢ်နီၢ်ကစၢ်တၢ်သးအိၣ်အတၢ် က့ၤအံၤလၢပုၤဘဉ်ကီဘဉ်ခဲဖိအါဒ်အါဂၤအဂီၢ်သ့ဝဲ,ပာ်ယုၤဝဲဒၣ်ဒီးတၢ်န့ၣ်လီၤရဲၣ်ကျဲၤမၤ သကိးတၢ်ဖဲထံကီၢ်ဟ့ၣ်တၢ်အိၣ်ကဒုအလီၤဒီးထံကီၢ်တၢ်လီၤအိၣ်ဆိးထူလံၤတဖၣ်အပူၤန့ၣ် လီၤ.
- တၢ်အိၣ်သးလၢဘဉ်တၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်အီၤလၢအအိၣ်ဒီးဝဲဒၣ်လၢတၢ်ဒုးလိာ်ယာ်လိာ်သးတဖၣ် မ့တမ့ၢ် တၢ်မၤဟးဂီၤတၢ်သိၣ်တၢ်သိးဒီးတၢ်မၤတၢ်ထီၣ်တၢ်လီၤတၢ်အကလုာ်ကလုာ်အဖီခိၣ်, ဘဉ်ကီဘဉ်ခဲဘီမုၢ်စၢ်ဖျိၣ်ကရၢတဆိၣ်ထွဲမၤစၢ်နီၢ်ကစၢ်ဒၣ်တၢ်က့ၤကဒါက့ၤအံၤဘဉ်,မုၢ်လၢအ ထံၣ်စိပာ်စၢ်ဝဲတၢ်ဘဉ်ယိၣ်ဘဉ်ဘျီတဖၣ်လၢဘဉ်ကီဘဉ်ခဲဖိအတၢ်ပူၤတၢ်ဖျဲးအဂီၢ်အယိန့ၣ် လီၤ.

➤ တၢ်ဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါဟ့ၣ်သဆၣ်ထီၣ်နီၢ်ကစၢ်တၢ်သးအိၣ်အတၢ်က့ၤကဒါက့ၤ :

- တၢ်က့ၤအဝဲအံၤအိၣ်ထီၣ်ဝဲသ့ဖဲလၢတၢ်အိၣ်သးဖဲထံကီၢ်တၢ်လီၤအိၣ်ဆိးထူလံၤအပူၤဟဲဂ့ၤ ထီၣ်က့ၤဝဲဒၣ်အခါဒီးတုၤထီၣ်ထီၣ်ဘးဝဲဒၣ်ဆူအပတီၢ်လၢတၢ်အိၣ်ဒီးတၢ်ဘဉ်တၢ်ဘၢဘဉ် ဃးဖိးသဲစး,နီၢ်ခိဒီးဒီး တၢ်န့ၣ်ပာ်ဘဉ်လၢအိၣ်ဒီးတၢ်အုၣ်ကီၤသးတၢ်ဘဉ်တၢ်ဘၢတဖၣ်လၢ

ကဟ့ၣ်ခွဲးပှၤဘၣ်ကီၣ်ဘၣ်ခဲဖိအါဒ်အါဂၤလၢကက့ၤကဒါက့ၤဝဲဆူအထံအကီၢ်ဒၣ်ဝဲလၢအိၣ်
ဒီးတၢ်ပူၤတၢ်ဖျဲးဒီးတၢ်သူးသ့ၣ်လၢကပီၤန့ၣ်လီၤ.ဒီးအဝဲသ့ၣ်အတၢ်က့ၤအံၤကဘၣ်မ့ၢ်တၢ်
လၢအိၣ်ကၢအိၣ်ခိးဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

- တၢ်အဝဲအံၤပၣ်ယုၣ်ဝဲဒၣ်ဒီးထံကီၢ်တၢ်လီၢ်အိၣ်ဆိးထူလံၤအတၢ်အိၣ်သးအတၢ်လဲလိာ်လၢအ
ကါဒိၣ်တဖၣ်ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်လီၤတၢ်အုၣ်ကီၤဘၣ်ယးတၢ်ပူၤတၢ်ဖျဲးလၢပှၤဘၣ်ကီၣ်ဘၣ်ခဲဖိလၢအ
က့ၤကဒါက့ၤတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤအကါဒိၣ်လၢတၢ်ကမၤအီၤဒ်ထံကီၢ်တၢ်
လီၢ်အိၣ်ဆိးထူလံၤဒီးထံကီၢ်ဟ့ၣ်တၢ်အိၣ်ကဒုၤအလီၢ်အပူၤခိၣ်န့ၣ်ဘၣ်ထွဲဘၣ်ယးသ့ၣ်တဖၣ်
ဒီးဘၣ်ကီၣ်ဘၣ်ခဲဘီၣ်မ့ၢ်စၢ်ဖျိၣ်ကရၢသ့ၣ်တဖၣ်အဘၢၣ်စၢၤဖိးသဲးတၢ်အၢၣ်လီၤအီၤလီၤဘၣ်
ယးနီၢ်ကစၢ်တၢ်သးအိၣ်အတၢ်က့ၤကဒါက့ၤဆူအကီၢ်ဒၣ်ဝဲအိၣ်ဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ. ဒီးဘၣ်ကီၢ်
ဘၣ်ခဲဘီၣ်မ့ၢ်စၢ်ဖျိၣ်ကရၢကအိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢကလဲၤန့ၣ်လီၤဝဲဆူပှၤလၢအက့ၤကဒါ
က့ၤသ့ၣ်တဖၣ်အအိၣ်ပှၤဒီးတၢ်သဘျုးလၢတအိၣ်ဒီးတၢ်တြီယာ်အီၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အ
သိးပှၤလၢအက့ၤကဒါက့ၤတဖၣ်စ့ၢ်ကိးကအိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢကဟဲဝဲဆူဘၣ်ကီၣ်ဘၣ်ခဲ
ဘီၣ်မ့ၢ်စၢ်ဖျိၣ်ကရၢအအိၣ်,လၢတအိၣ်ဒီးတၢ်တြီယာ်အီၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ.